

Sundbyberg 2024-09-23

Diarienummer: A2024/00369

Vår referens:

Annica Nilsson

annica.nilsson@funktionsratt.se

Mottagare:

Arbetsmarknadsdepartementet

a.remissvar@regeringskansliet.se

marie.ek@regeringskansliet.se

Remissvar: Ett inkluderande jämsälldhetspolitiskt delmål mot våld (SOU 2024:21)

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 53 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar drygt 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sedan 2009 är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning gällande i Sverige. Därigenom är Sverige som stat skyldig att förverkliga rättigheterna i konventionen.

Övergripande synpunkter

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens bedömning att inte införa ett särskilt jämsälldhetspolitiskt delmål om hedersrelaterat våld och förtryck.

Funktionsrätt Sverige ser positivt på ett nytt inkluderande delmål med begreppet våld i nära relationer framskrivet, men anser att det behöver tydliggöras att personer med funktionsnedsättning och den

särskilda utsatthet som gruppen kan befinna sig i med säkerhet ska innefattas. Det behöver stå klart att den beroendeställning som personer med funktionsnedsättning kan befinna sig i, i förhållande till omsorgspersonal i exempelvis LSS-boende, till färdtjänstpersonal, skolskjutspersonal, personal på korttidsboende eller personal på SiS-hem utgör sådana närstående relationer som innefattas i begreppet nära relationer.

Våld mot personer med funktionsnedsättning har länge osynliggjorts. På senare tid har våldsutsattheten kartlagts, det är bra. Nu behövs tydliga mål och konkreta, resurssatta aktiviteter som möter upp de behov som finns.

Vi är positiva till att utredningen integrerat ett funktionsrättsperspektiv och ur olika perspektiv lyft den särskilda och överrepresenterade utsattheten hos personer med funktionsnedsättning när det gäller olika typer av våld. Däribland MFD:s gedigna rapporter¹ som visar att risken är närmast dubbelt så stor för personer med funktionsnedsättning att utsättas för våld i jämförelse med övrig befolkning liksom att det finns en tydlig koppling mellan funktionsnedsättning och utsatthet för fysiskt, psykiskt och sexuellt hot, tvång, begränsningar och våld både i barndomen och i vuxen ålder.

Att utsattheten för våld och övergrepp hos barn med funktionsnedsättning är större än för andra barn oavsett form av våld, inklusive sexuella övergrepp och sexuell exploatering, har Stiftelsen Allmänna Barnhuset visat i flera rapporter.² Våld och missförhållanden på SiS-institutioner³, på vilka mer än hälften av flickorna har funktionsnedsättning och sju av tio av de unga minst en psykiatrisk diagnos⁴, har varit känt i årtal ändå har det varit underbelyst.

IVO:s nationella tillsyn av LSS-bostäder för vuxna med funktionsnedsättning⁵ visar på hög förekomst av våld; våld

¹MFD:s [tre rapporter](#) om våld mot personer med funktionsnedsättning, februari 2023

² ["Mer utsatta än andra – om våld och övergrepp mot barn med funktionsnedsättning"](#), Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2023 /

³ [Tillsyn av SiS särskilda ungdomshem 2021–2022](#) Redovisning av regeringsuppdrag S2021/03345, ["... och jag kunde inte andas"](#) –en granskning av våld mot barn på de statliga ungdomshemmen, Barnrättsbyrån 2021

⁴ S. 14 [Vård för barn och unga i HVB utifrån deras samlade behov och former för integrerad och annan specialiserad vård](#), Socialstyrelsen 2019.

⁵ S. 34 [Tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld](#)

förekommer på fyra av tio granskande boenden. Våld som behöver fångas upp i såväl mål som i adekvata åtgärder.

FN:s övervakningskommitté⁶ har i sin färsk granskning av hur Sverige efterlever FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning uttryckt kraftig kritik och oro över att barn med funktionsnedsättning utsätts för dålig behandling, våld och övergrepp, inbegripet sexuellt våld, på institutioner. Det gäller även förekomst av olika former av utnyttjande, våld och övergrepp mot barn och vuxna med funktionsnedsättning, särskilt tydligt mot kvinnor och flickor med funktionsnedsättning men även mot pojkar och män med funktionsnedsättningar.

Synpunkter på enskilda förslag

7.2 Det bör inte införas ett särskilt jämställdhetspolitiskt delmål om hedersrelaterat våld och förtryck

Bedömning: Regeringen bör inte införa ett särskilt delmål om hedersrelaterat våld och förtryck. Hedersrelaterat våld och förtryck bör i stället ingå i en ny och mer inkluderande målformulering av det sjätte delmålet.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens bedömning. Vi instämmer i utredningens bedömning att allt våld bör innefattas i samma delmål, inte minst då olika typer av våld ofta är överlappande och att en och samma person inte sällan kan utsättas för såväl våld i nära relation som hedersrelaterat våld och förtryck.

Gällande hedersrelaterat våld och förtryck, finns det tydliga behov av att stärka upp både kunskap och arbete när det gäller utsattheten för personer med funktionsnedsättning. Vi välkomnar därför att utredningen särskilt lyfter att personer med funktionsnedsättningar är särskilt utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, liksom att forskning behövs om hedersvåldsutsatta i kombination med till exempel funktionsnedsättning, för att aktörer på samhällsnivå ska kunna arbeta brottspreventivt.

[mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck](#), Slutredovisning av regeringsuppdrag A2021/01714

⁶ <https://www.mfd.se/contentassets/694a5be544524c1097bcf8979bb2475d/2024-17-fn-kommittens-slutsatser.pdf>

MFD har också pekat på att det finns behov av att kartlägga hedersrelaterat våld och förtryck i alla dess uttrycksformer mot personer med funktionsnedsättning, och betonat vikten av att personer med funktionsnedsättning inkluderas i en sådan kartläggning.⁷

8.1 Ett nytt jämställdhetspolitiskt delmål

8.1.1 Förslag till ett mer inkluderande delmål för att förebygga och bekämpa våld

Förslag: Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt utnyttjande i prostitution och människohandel, ska upphöra. Alla, oavsett kön, ska genom hela livet ha samma rätt och möjlighet till kroppslig och psykisk integritet.

Funktionsrätt Sverige ser positivt på att ett mer inkluderande delmål införs. Dock menar vi, trots utredningens intention att tydliggöra att grupper och våld som tidigare har osynliggjort nu tydligt ska innefattas, att det finns risk att den grupp med massiv överrepresentation av våldsutsatthet inom en rad områden – personer med funktionsnedsättning – faller utanför med fortsatt osynliggörande, insatser och utvecklingsarbete som följd.⁸

För att undvika det behövs förtydliganden att relationer som personer med funktionsnedsättning kan ha med bland annat vård- och omsorgspersonal betraktas som närstående relationer. Det behöver tydligt framgå att personer med funktionsnedsättning ofta kan befinna sig i en beroendeställning inte bara i förhållande till partner eller anhörig utan även till omsorgspersonal i exempelvis LSS-boende och andra verksamheter beviljade enligt LSS, färdtjänstpersonal eller till personal på SiS-institution samt att sådana relationer utgör närstående relationer som innefattas i begreppet nära relationer. I avsnitt 3.6 framgår att exempelvis vårdpersonal eller annan omsorgspersonal för personer med funktionsnedsättning kan innefattas i begreppet våld i nära relation,

⁷ Läs mer på s. 145–146,

<https://www.mfd.se/contentassets/2e0fccac0aec45bcb4f27f6b95189571/att-forebygga-och-bekampa-vald-mot-personer-med-funktionsnedsattning-2023-11.pdf>

⁸ Se skrivelse till augusti 2023, [Inspel från Funktionsrätt Sverige inför nytt åtgärdsprogram om våld 2024–2026](#), [skuggrapport](#) inför Sveriges förhör av CEDAW-kommittén, [skuggrapport](#) inför förhör av Grevio.

dock framgår inte detta tillräckligt tydligt varken i själva delmålet eller i målkommentaren. Vi vill att det görs en komplettering som klargör detta förslagsvis i målkommentaren (se s. 152) där nära relationer exemplifieras.

Våldet på SiS-institutioner har i årtal varit känt, ändå har det varit underbelyst. Nu ser vi våld utspela sig på öppen arena inom LSS-boenden. Det handlar om våld som personer med funktionsnedsättning utsätts för i sina hem.

Vid IVO:s nationella tillsyn av LSS-bostäder granskade myndigheten arbetet med våldsutsatthet i 32 gruppboendestäder.⁹ Tillsynen visar att vuxna personer som bor i gruppboendestäder enligt LSS utsätts för våld i sina boenden och att förekomsten av våld är utbredd. I 14 av de tillsynade gruppboendestäderna (44 procent) har brukare utsatts för våld. Våldet har förekommit i olika former, allt från skrik, bråk och verbala kränkningar till fasthållning, slag och sexuella övergrepp. Personal har även utsatt brukare för funktionshinderrelaterat våld, det vill säga handlingar som riktar sig mot brukarens funktionsnedsättning, där någon genom våldshandlingar fördjupar brukarens redan befintliga utsatthet. Det har resulterat i att brukare upplever otrygghet och rädsla i boendet, sitt eget hem och den miljö som ska ge dem trygghet och säkerhet. Än vanligare är hot, tvång och begränsningar vilket ofta är ett förstadium till eller en kombination med våld.

Det här våldet får inte tillåtas hamna mellan stolarna och förbli utan åtgärd.

Viktigt att inkluderande mål leder till skillnad i praktiken

Vi vill betona vikten av att det arbete som läggs ned genom framtagandet av en ny målformulering leder till skillnad i praktiken när det gäller våldsutsattheten hos personer med funktionsnedsättning. Det behöver göra skillnad i verksamheter som möter alla människor, men också i verksamheter som särskilt ofta möter personer med funktionsnedsättning, exempelvis på LSS-boenden och andra LSS-verksamheter, hos övrig socialtjänst, inom hälso- och sjukvården och inte minst inom SiS-institutioner där fler

⁹ S. 34 [Tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck](#), Slutredovisning av regeringsuppdrag A2021/01714

än hälften av de unga har funktionsnedsättning och 7 av 10 har minst en psykiatrisk diagnos. Nya inkluderande mål behöver leda till konkreta uppdrag, tilldelade medel och systematisk uppföljning som leder till brådskande förändringar i verksamheter. Det är angeläget att regeringen säkerställer att kommuner, regioner och statliga myndigheter efterlever målen så att syftet med dessa uppfylls.

FN har kritiserat Sverige

FN:s övervakningskommitté¹⁰ har i sin färsk granskning av hur Sverige efterlever FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning uttryckt kraftig kritik och oro över att barn med funktionsnedsättning utsätts för dålig behandling i form av bland annat hot, tvång, begränsningar, våld och övergrepp, inbegripet sexuellt våld, på institutioner. Det gäller även förekomst av olika former av utnyttjande, våld och övergrepp mot barn och vuxna med funktionsnedsättning, särskilt mot kvinnor och flickor med funktionsnedsättning.

Kommittén rekommenderar Sverige bland annat att, i nära samråd med och under aktiv involvering av organisationer för personer med funktionsnedsättning utveckla en heltäckande och ändamålsenlig strategi för att förebygga och bemöta våld, i linje med Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, som tillgodoser köns- och åldersspecifika krav och är inriktad mot alla former av våld mot barn och vuxna med funktionsnedsättning i samtliga miljöer, inbegripet på institutioner, samt vidta åtgärder för att säkerställa tillgången till rättssystemet och till köns- och åldersadekvata stöd- och rehabiliteringsåtgärder.

Med vänlig hälsning

Funktionsrätt Sverige

Nicklas Mårtensson
Ordförande

¹⁰ <https://www.mfd.se/contentassets/694a5be544524c1097bcf8979bb2475d/2024-17-fn-kommittens-slutsatser.pdf>